dalyje, į Š nuo 1991 m. tyrinėto ploto, ištirtas 50 m² dydžio plotas (5x10). 1995 m. - 4 m į V nuo 1994 m. ploto ištirtas 180 m² plotas (6x30). Per tyrimų sezonus iš viso ištirta 230 m². Abu tyrinėti plotai buvo labai apardyti. Didesnė tyrinėtų plotų paviršiaus dalis (iki 30-40 cm storio sluoksnis) buvo nustumdyta buldozeriu, tyrinėtos vietos iškasinėtos duobėmis. Per 2 tyrimų sezonus surasti 5-7 suardyti sudegintų mirusiųjų kapai (kapų skaičius apytikslis). Nerasta nė vieno nesuardyto kapo. Kapai koncentravosi PV, P ir centrinėse plotų dalyse. Jų aplinkoje surasta apie 500 keramikos fragmentų (daugiausia urnų dalių). Keramika lygiu, lygintu, grublėtu ir brūkšniuotu paviršiumi. Rasta apie 20 titnaginių radinių: skelčių, nuoskalų, viena skaldytinio dalis. Surastos dvylikos susilydžiusių žalvarinių dirbinių ir dviejų nedegintų žalvarinių dirbinių dalys: gaubtas žalvarinis apkalėlis su dviem skylutėmis ir vieno dirbinio, padaryto iš 3 mm skersmens žalvarinės vielos, dalis. Surasti du geležiniai dirbiniai: ylos ar adatos dalis ir ovalo formos sagtelė su liežuvėliu, storesne priekine dalimi.

Pagal radinius ir laidoseną, kapinynas datuojamas I tūkst. pr. Kr. pabaiga-I tūkstantmečio pradžia.

Jonas Stankus

Genčų kapinyno I tyrinėjimai

1994-1995 m. LII tęsė Genčų (Kretingos r.) kapinyno I tyrinėjimus (žr. ATL 1982 ir 1983 metais. V., 1984. P.80-83; ATL 1984 ir 1985 metais. V., 1986. P.58-61; ATL 1986 ir 1987 metais. V., 1988. P.78-82; ATL 1992 ir 1993 metais. V., 1994. P.163-167). Jie buvo vykdomi į R ir ŠR nuo 1993 m. tirtųjų perkasų. Per pastaruosius dvejus metus buvo ištirtos 27 perkasos, bendro 690 m² ploto. Tyrinėjimų metu aptikti 29 kapai: 18 griautinių ir 11 degintinių. Griautiniai kapai buvo aptikti Š, ŠR, o degintiniai - P, PR tirtose kapinyno dalyse.

Tarp griautinių kapų aptikta 6 moterų ir 10 vyrų kapų. Dviejų kapų priklausomybė neaiški.

Aptikti 2 griautinių kapų tipai: 1) kapai su akmenų vainikais; 2) kapai be akmenų vainikų. Pirmajam priklauso kapai Nr.238-240, 260. Atrodo,

kad šiam kapų tipui galima priskirti ir kapus Nr.255, 256, nors prie jų išlikę tik akmenų vainikų fragmentai (kapo Nr.255 - Š pakraštyje, kapo Nr.256 - duobės ŠV, Š, ŠR pakraščiuose). Minėtuose kapuose akmenų vainikų liekanos pasirodė po armeniu, 35-40 cm gylyje. Vainikai buvo krauti viena akmenų eile. Kapų duobės stačiakampio suapvalintais kampais formos, 1,25-1,95 m ilgio, 40-85 cm pločio. Kapo Nr.238 duobė orientuota R-V kryptimi, pats mirusysis palaidotas galva į R. Kapų Nr.239, 240, 256 duobės orientuotos ŠV-PR kryptimi, tačiau mirusieji juose palaidoti skirtingomis kryptimis. Kapuose Nr.239, 240 mirusieji palaidoti galvomis į PR, o kape Nr.256 - į ŠV. Kapo Nr.256 duobė orientuota ŠR-PV kryptimi, o mirusysis palaidotas PV kryptimi. Kapuose įkapės buvo aptiktos žemiau akmenų vainikų, 50-75 cm gylyje. Įkapių šiuose kapuose nėra gausu. Juose rasta: antkaklė tordiruotu lankeliu su kabliuku ir kilpele galuose (kapas Nr.238), lankinė skliutakojė (kapas Nr.239), pelėdinė (kapas Nr.240), lankinė lietinė su pumpurėliais galuose (kapas Nr.256) segės; įvijinių žalvarinių žiedų (kapas Nr.255), geležinių peilių (kapai Nr.240, 255, 256, 260), geriamųjų ragų žalvarinių apkalų (kapai Nr.239, 255, 256), geležinių įmovinių ietigalių (kapai Nr.255, 256), geležinių sagčių (kapai Nr.255, 256). Geriamųjų ragų apkalai aptikti mirusiųjų galvūgalyje, ietigaliai - mirusiųjų kairėje galvos pusėje, peiliai - mirusiųjų juosmens srityje.

Antrajam griautinių kapų tipui priklauso daugiausia kapų - iš viso 3. Jų duobių kontūrai pasirodė taip pat 30-35 cm gylyje. Duobių forma - stačiakampis suapvalintais kampais, tik kapo Nr.264 duobė labiau ovalo formos. Kapų duobės orientuotos skirtingomis kryptimis - ŠR-PV kryptimi (kapai Nr.241, 261). Juose mirusieji palaidoti galvomis į ŠR (kapas Nr.241), į PV (kapas Nr.261).

Daugiausia kapų duobių orientuota PR-ŠV kryptimi (kapai Nr.251, 252, 254, 257-259, 262, 263). Juose mirusieji laidoti galvomis į ŠV (kapai Nr.251, 252, 254, 257, 258, 262, 263). Ir tik kape Nr.259 mirusysis palaidotas galva į PR. Tarp griautinių kapų tik vieno kapo duobė orientuota R-V kryptimi, kurioje mirusysis palaidotas galva į V. Daugelyje minėtų kapų įkapės aptiktos 55-70 cm gylyje. Tik kapuose Nr.251, 252, 257, 258, 262 ir 265 įkapės aptiktos 75-95 cm gylyje.

Šio tipo kapuose rasti šie papuošalai: vytinė antkaklė (kapas Nr.241), antkaklė plonu lankeliu su kabliuku gale (kitas galas nulūžęs) (kapas

Nr.253); lankinės gyvuline kojele (kapai Nr.253, 258, 262) (pav.13), lankinė žieduotoji (kapas Nr.259), lankinė skliutakojė (kapas Nr.263), pasaginė aguoniniais galais (kapas Nr.241) segės; kryžinis (kapas Nr.259), trikampe galvute (kapas Nr.264) smeigtukai; tuščiavidurės (kapai Nr.251, 264), į

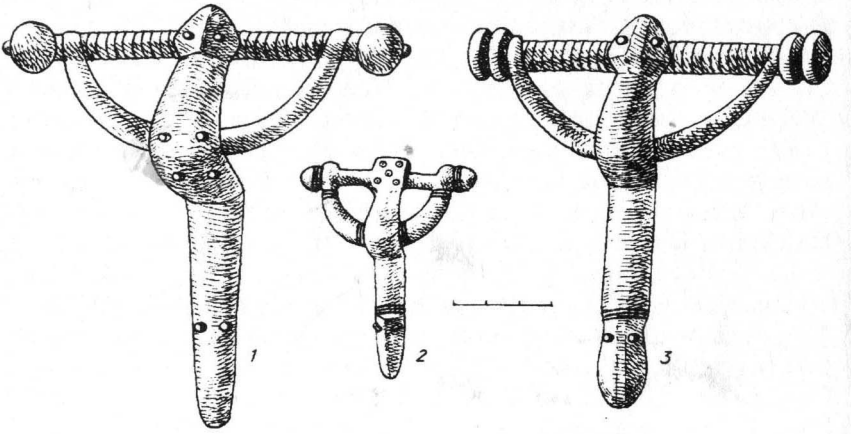

Pav.13. Lankinės segės gyvuline kojele:
1 – kapas Nr. 262, 2 – kapas Nr. 253, 3 – kapas Nr. 258
Fig.13. Crossbow brooch with a zoomorphic foot:
1 – grave 262, 2 – grave 253, 3 – grave 258.

galus plonėjančiu lankeliu (kapas Nr.259) apyrankės; įvijiniai žiedai (kapai Nr.241, 254, 257, 259-261, 264); smiltainio verpstukai (kapas Nr.254); tošinės dėžutės apkalai (kapai Nr.254, 259), geriamųjų ragų žalvariniai apkalai (kapai Nr.261, 263, jie rasti mirusiųjų galvūgalyje); nedideli lipdyti puodeliai (kapai Nr.254, 258, 263); mėlynos emalės karolis (kapas Nr.269).

Iš darbo įrankių rasta: peiliai (kapai Nr.251, 254, 259, 263, 264); dalgiai ar jų fragmentai (kapai Nr.252, 257, 258, 262, 263); miniatiūriniai kirveliai

(kapai Nr.252, 257, 258, 262, 263). Iš ginklų rasta: kalavijai į galus platėjančia geležte (kapai Nr.252, 258, 262, 263); ietigaliai (kapai Nr.252, 261-263). Šiuose kapuose jų rasta po 2, o kape Nr.258 - 3 ietigaliai. Iš buities reikmenų rasta: sagtis, žeberklas, grandis (kapas Nr.241).

Papuošalai aptikti įprastinėse nešiojimo vietose. Darbo įrankiai ir ginklai kapuose rasti įvairiose vietose. Peiliai rasti juosmens srityje (kapai Nr.254, 258, 263), krūtinės srityje (kapai Nr.251, 264). Dalgiai - krūtinės srityje (kapai Nr.252, 257, 262). Kalavijai rasti mirusiųjų kairėje pusėje, juosmens srityje (kapai Nr.258, 262, 263), kojų srityje (kapas Nr.252); ietigaliai - mirusiųjų galvūgalyje kairėje pusėje (kapai Nr.257, 258, 262, 263), galvos dešinėje pusėje (kapas Nr.252). Tošinės dėžutės rastos mirusiosios krūtinės srityje (kapas Nr.254), galvos kairėje pusėje (kapas Nr.259). Puodeliai - krūtinės srityje (kapas Nr.254), mirusiojo galvos kairėje pusėje (kapas Nr.258), galvos dešinėje pusėje (kapas Nr.263).

Griautiniai kapai skiriami VII a. pabaigai - IX a.

Degintinių kapų duobės skirtingos. Kapų Nr.237, 242-245, 248, 265 duobės gana didelės, stačiakampio suapvalintais kampais formos, kaip ir griautinių kapų. Šio tipo kapų duobės orientuotos ŠV-PR kryptimi (kapai Nr.237, 243, 265), ŠR-PV kryptimi (kapai Nr.242, 245, 248), Š-P kryptimi (kapas Nr.244). Kapų Nr.246, 249, 250 duobės netaisyklingai apvalios, o kapo Nr.247 - lyg kiaušinio formos. Kapų duobių dydis įvairus: 100-180x45-65 ir 40-50x50-60 cm. Duobių gylis 60-70 cm. Įkapės ėmė rodytis pasirodžius duobių kontūrams, tačiau pagrindinė įkapių dalis rasta kapų duobių dugne ant angliukų, sudegusių kauliukų sluoksnio, kurio storis 5-10 cm. Kadangi dalis įkapių rasta tik pasirodžius kapų duobių kontūrams bei kapų sampiluose, tai galima daryti išvadą, kad užkasant sudegintų mirusiųjų palaikus, įkapės buvo dedamos ir į sampilus.

Degintiniuose kapuose aptikta: vytinių antkaklių fragmentų (kapai Nr.237, 242-248); pasaginių segių cilindriniais galais (kapai Nr.245, 246, 248, 249), paplatintais galais (kapas Nr.243), gyvuliniais galais (kapas Nr.237), aguoniniais galais (kapas Nr.265); apyrankių gyvuliniais galais (kapai Nr.243, 247, 250), įvijinė apyrankė (kapas Nr.242); įvijinių žiedų (kapai Nr.242, 244, 245, 248-250), juostinių (kapai Nr.237, 265); kryžinių (kapas Nr.242), lazdelinių (kapas Nr.247) smeigtukų. Iš darbo įrankių

rasta: peilių (kapai Nr.237, 242-245), dalgio fragmentas (kapas Nr.237), plačiaašmenis kirvis (kapas Nr.245). Iš ginklų - kalavijo rankenos viršutinė buoželė (kapas Nr.237), įtveriamiasis su užbarzda (kapas Nr.237), įvairūs įmoviniai (kapai Nr.237, 245) ietigaliai. Iš buities reikmenų aptiktos sagtys (kapai Nr.245, 250), grandžių (kapai Nr.244, 249, 250), miniatiūriniai audimo įrankiai (kapas Nr.247). Sprendžiant pagal rastąją medžiagą, degintiniai kapai skiriami IX-XI a.

Kapinyno tyrinėjimai baigti. Tikslinga būtų patyrinėti aplink kapinyną esančius plotus. Atrodo, kad juose gali būti ankstesnio laikotarpio pilkapių liekanų.

Audronė Šapaitė

Viduriniojo geležies amžiaus kapas Joniškyje

1995 m. ŠAM Joniškyje prižiūrėjo komunikacinių trasų kasimą. Trasa ėjo Vilniaus, Žagarės, Medžiotojų, Livonijos gatvėmis ir Miesto aikšte. Joje rastas vienas kapas.

Kapas Nr.1 rastas Miesto aikštės V pakraštyje, prie namo Nr.15. Kasamoje trasoje aptikus 2 ietigalius, į R pusę buvo iškasta 3 m^2 dydžio perkasa. Kapo duobė išryškėjo geltoname smėlyje 50 cm gylyje. Ji stačiakampio užapvalintais galais formos, orientuota ŠV-PR kryptimi, jos ŠV pusė buvo apardyta. Mirusiojo galvos būta ŠV kapo duobės gale. Karsto liekanų nebuvo.

Kapas griautinis. Pirmieji kaulai pasirodė 70 cm gylyje. Viršutinė griaučių dalis suardyta, trūksta kaukolės, kai kurių kitų kaulų. Iš kojų ir dešiniojo dubenkaulio padėties galima spręsti, kad mirusysis (vyras) gulėjo aukštielninkas.

Tarp slankstelių, šonkaulių, rankų kaulų, suverstų į krūvą krūtinės srityje, buvo rastas žalvarinis smeigtukas trikampe galvute su grandinėle, persmeigtas per geležinį išgaubtą elipsės pavidalo dirbinį. Prie jo prikibusios sugeležėjusio vilnonio audinio liekanos (pav.14). Galvūgalyje, kairėje